

De geboorte van ‘de Limburgse Boerenkoning’ in de Achelse Kluis

JOS. H. POULS

Niet alleen bij heiligen, maar ook in de levens van ‘gewone’ mensen zijn er soms momenten, die – zeker achteraf – beslissend zijn geweest en die levens een geheel nieuwe wending hebben gegeven. Zo’n scharniermoment is er ook in het leven van Jan Truijen (1838-1919), de Meijelse voorman van de coöperatieve beweging in katholiek Nederland.¹

Deze bijdrage centreert rond een paar dagen in 1884 die het leven van Jan Truijen grotendeels hebben bepaald en hem de bijnaam hebben bezorgd waaronder hij bekend is geworden: ‘de Limburgse boerenkoning’.²

WIE IS JAN TRUIJEN?

Boerenzoon Peter Joannes Truijen wordt op 24 maart 1838 geboren in Altweert.³ Hij doorloopt de lagere school in Weert en Keent. Naast zijn werk op de ouderlijke boerderij volgt hij daarna allerlei cursussen. In 1857 sterft op jonge leeftijd zijn broer Matthias en drie jaar erna zijn zus Maria Cornelia. Jan Truijen leert de Franse taal en behaalt in 1862 het diploma beëdigd landmeter. Vervolgens stopt hij op de ouderlijke boerderij en gaat als landmeter aan de slag. Tegelijkertijd krijgt

hij - in 1863 - een aanstelling op de gemeentesecretarie van Weert en wordt hij secretaris van het Burgerlijk Ambestuur in die stad. Jan is van jongs af aan een druk baasje, want naast al die functies wordt hij in 1869 parttime gemeentesecretaris van Meijel. Hij blijft wonen in Weert, waar hij zijn vader opvolgt als raadslid en wethouder. Rond 1870 ontmoet Jan Truijen zijn latere vrouw Maria Hendrica Venmans uit Neerkant. Ze is een schoonzus van de Meijelse burgemeester Willem Goossens. Truijen trouwt in 1876 met Henrica en krijgt met haar vijf kinderen. Twee daarvan sterven op jonge leeftijd. Na twee jaar in Neerkant te hebben gewoond, vestigt het gezin Truijen-Venmans zich in 1878 voor de rest van hun leven in Meijel.

Geleidelijk wordt Jan Truijen naar Duits voorbeeld (m.n. F.W. Raiffeisen en Freiherr Von Scherleben-Alst) meer en meer de aanjager van de emancipatie van de kleine boeren in Zuid-Nederland. Die zijn niet in staat om hun zandgrondbedrijfjes te moderniseren en vervallen door de Grote Landbouwcrisis (1878-1895) en de liberale overheidspolitiek tot diepe armoede. Truijen wordt hun grote belangenbehartiger. Hij richt diverse lokale, provinciale en landelijke verbanden op, gericht op samenwerking binnen de boerenstand

Joseph (Jos) Hubertus Pouls uit Meijel studeerde kunstgeschiedenis en geschiedenis aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen. Hij doceerde kunst- en cultuurgeschiedenis (1982 tot 2012) aan resp. de Katholieke Leergangen in Sittard, de Fontys Hogeschool voor de Kunsten en de Hogeschool Zuyd en was universitair docent cultuurwetenschappen aan de Open Universiteit (1984 tot 2021). In 2002 promoveerde hij aan de KUN op een onderzoek over de Bisschoppelijke Bouwcommissie van Roermond. Pouls is lokaal en regionaal actief als kunst- en cultuurhistoricus.

Afb. 1. Jan Truijen rond 1896 (foto Medelo).

Afb. 2. Stoomzuivelfabriek Sint Nicolaas in Meijel (foto Medelo).

(coöperaties). In de jaren 1890 staat de Meijelnaar aan de wieg van de Boerenleenbank, de Zuid-Nederlandse Zuivelbond, de Centrale Boerenleenbank en de Limburgse Land- en Tuinbouwbouwbond. Ook wordt Truijen gekozen in de Provinciale Staten van Limburg (1886-1919) en in de Tweede Kamer (1894-1901). Verder schrijft hij nog studies over het in zijn ogen oneerlijke Nederlandse belastingsysteem, veeziektebestrijding en kindersterfte in Limburg en plaatst hij tussen 1890

en 1919 enkele honderden beschouwingen over de agrarische sector in allerlei provinciale en landelijke kranten.⁴

Tussen 1895 en 1913 is Jan Truijen tevens burgemeester van Meijel. In die rol is hij zeer betrokken bij de uitbouw van het dorp en de verbetering van het lot van de dorpelingen door de oprichting van diverse coöperaties en verenigingen. Mede dankzij hem krijgt Meijel een groot, nieuw klooster (1897) en een forse, neogotische kerk (1903). Kortom,

Afb. 3. Het landhuis van Jan Truijen in de Kerkstraat in Meijel, ca. 1950 (foto Medelo).

Truijen leidt een razend druk leven met als rode draad de emancipatie van de kleine boeren in Zuid-Nederland.

24 MAART 1918

Op 24 maart 1918 wordt Jan Truijen 80 jaar.⁵ De dag erna is er 's-morgens om half 10 eerst een plechtige dankmis in de volle kerk van Meijel. Daarna trekken de Meijelse verenigingen door het met vlaggen versierde dorp naar het huis van de boerenkoning. In zijn grote tuin - den Doelhof - vindt vervolgens een receptie plaats. Kinderen, familie en ontelbare bekenden zijn daarbij aanwezig. Sommigen komen van ver buiten Limburg. Het zijn vooral (ex-)bestuurders van de vele boerenverbanden waarbij hij betrokken is geweest, en mensen die hij kent vanuit de politiek. In diverse toespraken wordt hulde gebracht aan de boerenkoning. Ook de burgemeester van Meijel houdt een laudatio, die wordt afgesloten met het overhandigen van een oorkonde en fraai geschilderd portret van de jarige.

Zittend tussen zijn kinderen en kleinkinderen en zichtbaar ontroerd, hoort Jan Truijen alle loftuitingen aan. Aan zijn rechterhand zit dochter Dina met haar man Theodoor Aquarius en hun vier kinderen; Theodoor is burgemeester van Haalen en Nunhem. Rechts van hem zit Pauline van den Heuvel met zoon Piet Truijen - schoolopziener en rechter - en hun vijf kinderen. Ook de ongehuwde dochter Liza is erbij. Die woont nog bij haar vader.

Nadat iedereen is uitgesproken, neemt hijzelf het woord. Zijn stem is breekbaar, Truijen beseft heel goed dat zijn leven er bijna opzit.

Afb. 4. Jan Truijen en zijn gezin in 1918 (foto verbeterd m.b.v. A.I.; foto auteur).

Voor het eerst vertelt hij over de grote wending in zijn leven 34 jaar daarvoor. Hij is ongewoon open over wat 1883 en 1884 voor hem hebben betekend. In 1883 overleed zijn elf jaar jongere echtgenote Henrica Venmans totaal onverwacht. Pas sinds één jaar bewoonde het echtpaar hun fraaie, nieuwe landhuis aan de Kerkstraat in Meijel. Henrica was net uit het kraambed van hun vijfde kind - dat dood werd geboren - toen ze op 15 juni 1883 stierf aan longontsteking. Ze was nog maar 33 jaar oud. Haar dood was voor de 45-jarige Jan Truijen een enorme schok geweest en had zijn drukke leven geheel stilgezet. Truijen vertelt in 1918 dat hij daardoor maanden in een mentale crisis had gezeten. Hij was de weg kwijt, wist niet hoe verder te gaan met zijn leven. Als gelovige katholiek besloot hij te rade te gaan bij God.

RETRAITE IN DE ACHELSE KLUIS

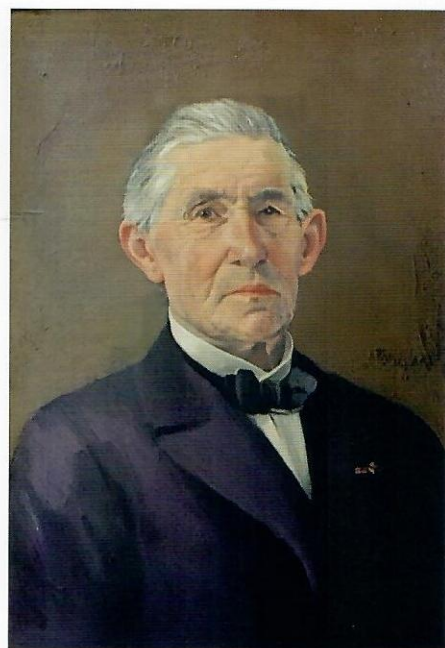
Terwijl zijn jonge kinderen werden toevertrouwd aan de zorgen van Jan's zus Anna en kinderloze schoonzus Mina, lastte Truijen op 6

juni 1884 een time-out in en ging op retraite. Die 'geestelijke oefening' moest hem niet alleen over zijn verdriet helpen, maar ook antwoord geven op vragen over de toekomst. Wat wilde hij nog bereiken? Wie wilde hij dienen met zijn van God gekregen talenten? Hoe verder te gaan met zijn leven?

Voor de retraite ging Truijen een aantal dagen naar de eenzaam op de grens van Nederland en België gelegen Trappistenabdij de Achelse Kluis. Waarschijnlijk kende hij het klooster uit zijn Weerter periode en via familieleden die in het Belgische grensgebied woonden. Het was een abdij die op dat moment bewoond werd door meer dan 100 monniken, die de Regel van Benedictus op strikte wijze toepasten. Soberheid heerste er in alle opzichten. Praten was er nauwelijks toegestaan, gecommuniceerd werd vooral via gebaren. Behalve met bidden, hielden de trappisten zich bezig met hun grote landbouwbedrijf en werden er in en rond de kluis vele ambachten beoefend. *Ora et labora*. Meer dan 200 mensen van buiten werkten mee op het land en in de werkplaatsen

Afb. 5. Jan Truijen tijdens zijn feest in 1918 [foto Medelo].

Afb. 6. Dit geschilderde portret van hemzelf was een geschenk van de gemeente Meijel aan Jan Truijen in 1918 (foto auteur).

van de abdij. Kortom, in en rond de Achelse Kluis was het zowel stil als druk. Bij Truijen's keuze voor de Achelse Kluis speelde waarschijnlijk mee dat de abdij feitelijk één grote boerderij was, met honderden ha grond, duizenden dieren, een

Afb. 7. De eeuwenoude toegangspoort van de Achelse Kluis (foto auteur).

brouwerij, stallen en een moestuin met boomgaard. Als boerenzoon zal hem dat zeker hebben aangesproken.

In zijn toespraak van 1918 stelt de vroom-katholieke Jan Truijen nadrukkelijk dat tijdens de retraite van 1884 God hem had geholpen bij de vraag hoe verder te gaan met zijn leven. In de Achelse Kluis was hij ervan doordrongen geraakt dat hem een taak wachtte voor de rest van zijn leven.⁶ Jan Truijen wilde voortaan vooral mensen dienen en de kleine, arme boeren vooruit helpen. Was hij tot dan vooral politicus, handelaar en boer geweest, bezig met het verdienen van geld, vanaf 1884 vulde hij zijn leven anders in. Tijdens de retraite kwam Truijen tot de overtuiging, dat hij de talenten die hij 'van de Voorzienigheid gekregen had, moest gebruiken voor de verheffing en ontwikkeling van de boerenstand, waaruit hij was voortgekomen'.

Mogelijk gaat het wat ver om de grote wending in het leven van Truijen helemaal toe te schrijven aan de retraite. Hoewel behept met

een stevige dosis boerenverstand, was Jan Truijen zelf ervan overtuigd dat hem de weg naar de toekomst in Achel 'van boven' was aangereikt. Hoe het ook zij, de retraite gaf Jan Truijen de mogelijkheid om in alle rust veel zaken uit zijn drukke, voorbij leven op een rijtje te zetten. Op basis daarvan trok hij vervolgens enkele belangrijke conclusies voor de tijd die hem nog restte. Kortom, in de Achelse Kluis werd de kiem gelegd voor 'de Limburgse Boerenkoning'.

LEVENSEINDE

Na 16 zware jaren krijgt Jan Truijen rond de eeuwwisseling steeds meer lichamelijke en mentale klachten. Jicht speelt hem zwaar parten, maar nog meer de mentale druk. In 1901 neemt Truijen afscheid van de Tweede Kamer en in 1907 van de LLTB. Dat zijn broer en zus in die jaren beiden overlijden ten gevolge van een 'zenuwkwaa', heeft Jan Truijen ongetwijfeld aan het denken gezet.

Afb. 8. Het grafmonument van Jan Truijen op het Meijelse kerkhof, 2025 (foto auteur).

Lichamelijk 'op' en geestelijk uitgeput wordt Jan Truijen op 81-jarige leeftijd getroffen door een beroerte en sterft op 14 november 1919 om 4 uur 's morgens in zijn Meijelse woning. De provinciale en landelijke pers meldt zonder uitzondering het heengaan van de Limburgse boerenkoning en memoreert uitvoerig zijn grote verdiensten voor de boerenstand. Zijn heengaan wordt alom betreurd. Op eigen verzoek krijgt Jan Truijen een requiemmis zonder toespraken. Vanuit Roermond rijdt een extra tram naar het Peeldorp om alle belangstellenden te vervoeren. Hoewel het er tjokvol mensen staat, is het ook op het Meijelse kerkhof helemaal stil...

NOTEN

- 1 Met de coöperatieve beweging worden hier de door boeren rond 1900 opgerichte samenwerkingsverbanden - coöperaties - bedoeld. De leden daarvan proberen hun sociaaleconomische situatie te verbeteren door samen producten en diensten zowel in te kopen als te verkopen. De wortels van de beweging liggen in Engeland en Duitsland.
- 2 Dit in navolging van de Westfaalse 'Boerenkoning' Freiherr Von Scherleben-Alst (1825-1895). Ook in andere Europese landen werd de naam rond 1900 gebruikt voor boerenleiders. Brabant had zijn 'boerenapostel' pater G. van den Elsen, soms ook 'boerenkoning van Brabant' genoemd.
- 3 Over Jan Truijen zie:
 - H. Willems, 'Jan Truijen, Meijelse mens, groot Limburger', in: Jos Pouls e.a., *Meijel bijzonder dorp in de Peel* (Meijel 2010) 214-219.
 - P. Geurts, *Gestalten en gedachten 3*, m.n. 'Truyen (de Boerenkoning)' (Amsterdam 1924) 220-224.
 - Herman Cromptoets en Jos Pouls, *Honderd jaar landbouw en Rabobank in Meijel*, Medelo 9 (Meijel 1998).
 - W.T. Truijen, Jan Truijen, toespraak bij opening van e.c. Truijenhof in Meijel op 3 juni 1995.
 - Archief Heemkundevereniging Medelo: doos met diverse documenten over Jan Truijen.

Afb.9. Broeders van de Achelse Kluis op weg naar huis voor het middagmaal (jaren 1950).

- Historisch Centrum Limburg: diverse losse documenten over Truijen, in Maastricht, Tracé Limburgs Samenlevingsarchief, DOC_0002 "Documentaire verzamelingen betreffende Noord-, Midden- en Zuid-Limburg, circa 1775-1977",
- Redactie Montesquieu Instituut, 'P.J. (Jan) Truijen', *Parlement.com* <<https://www.parlement.com/id/vg09llb1q-qyw>> [geraadpleegd op 19 augustus 2025].
- Maastricht, Tracé Limburgs Samenlevingsarchief, EAN_1244

- 'Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), 1900-2002 (2009)', inv.nrs. 1320, 1332 en 1801.
- 4 - *De belastingen in Nederland in verband met de maatschappelijke toestanden der bevolking en met de verdeeling der openbare lasten en lusten* (Maastricht 1890);
- *Vrijhandel of bescherming* (Heerlen, 1894);
- *Mond- en klauwzeer* (overdruk uit 'De Veldbode' van 1917);
- *De kindersterfte in Limburg* (Leiden, ca. 1918).
- 5 Zie o.a. 'Morgen zal Jan Truijen gehuldigd worden', *Limburger Koerier*, 23 maart 1918;

'Huldiging van Jan Truijen', *Land en Vee*, 29 maart 1918.

- 6 Zie geschreven levensloop Jan Truijen, aanwezig in Historisch Centrum Limburg, opgesteld in 1958 door zijn zoon Piet Truijen. Zie ook mr. Antonio, 'De heer Jan Truyen', serie Parlementaire Portretten, *De Amsterdammer* 8 november 1896.